

ชนิดพันธุ์สัตว์น้ำต่างถิ่นในประเทศไทย

ดร. ขวลิต วิทยานนท์

องค์การกองทุนสัตว์ป่าโลกสากล (WWF) สำนักงานประเทศไทย

มีหลายคำที่ใช้เรียกชนิดพันธุ์ต่างถิ่น ?

การพิจารณาชนิดพันธุ์สัตว์ต่างถิ่น จะแบ่งลักษณะสัตว์ที่พิจารณาดังนี้

exotic species หมายถึง สิ่งมีชีวิต หรือสัตว์ต่างถิ่น ที่ถูกนำเข้ามาในประเทศที่ไม่ใช่ถิ่นเดิมของสิ่งมีชีวิตนั้น หรือถูกนำเข้ามาในพื้นที่ที่มีประชากรต่างไปจากเดิม สิ่งมีชีวิตเหล่านี้มักถูกนำเข้ามาโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจสังคม สาธารณสุข และการเกษตร แต่ในความเป็นจริงมักจะไม่เป็นไปตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้เสมอไป

alien species หมายถึง สิ่งมีชีวิตหรือสัตว์ชนิดนั้นๆ ถูกปล่อยหรือหลุดออกสู่ธรรมชาติและสามารถมีชีวิตรอดในธรรมชาติ

ในการหลุดออกสู่ธรรมชาติแบ่งเป็น 2 กรณีด้วยกัน คือ escapee คือ สัตว์ที่หลุดออกสู่ธรรมชาติ สามารถมีชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมแต่ไม่สามารถแพร่พันธุ์ได้ ในกรณีสัตว์น้ำขณะนั้นพบอย่างน้อย 11 ชนิดพันธุ์ ในประเทศไทย

flourished คือ สัตว์ที่หลุดหรือปล่อยไปในธรรมชาติแล้วสามารถแพร่พันธุ์ได้ ซึ่งอาจจะเป็นชนิดพันธุ์ต่างถิ่นหรือชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกรานต่อไปก็ได้ ในขณะที่สัตว์น้ำที่อยู่ในกลุ่ม flourished พบแล้วอย่างน้อย 17 ชนิดพันธุ์

มีสัตว์น้ำต่างถิ่นมากในตลาดสัตว์เลี้ยง ?

การประมาณสถานภาพปัจจุบันของสัตว์ที่เป็น exotic species ของประเทศไทย พบว่าส่วนใหญ่เป็นสัตว์น้ำหรือสัตว์ที่นำเข้ามาขายในตลาดสัตว์เลี้ยง โดยแบ่งเป็นสัตว์จำพวกปลา ประกอบด้วย

- fin fishes และ rays มากกว่า 1,500 ชนิด
- สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก 50 ถึง 100 ชนิด

สัตว์เลื้อยคลาน เช่น เต่า งูน้ำ จระเข้ มากกว่า 100 ชนิด

➤ หอย มากกว่า 3 ชนิด

➤ กุ้งหรือปู มากกว่า 5 ชนิด

เมื่อพิจารณาสัตว์ที่นำเข้าทั้งหมด พบว่ามีสัตว์น้ำที่นำเข้าประมาณ 12 ชนิด เป็นพันธุ์ต่างถิ่นที่พบได้ในพื้นที่แวดล้อมตามธรรมชาติของประเทศไทยแล้ว และคาดว่าในสัตว์น้ำ 12 ชนิดนี้ จะเป็นชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกราน 5 ชนิด

มีการนำเข้าสัตว์น้ำทะเลใด ?

เนื่องจากประเทศไทยเป็นแหล่งตลาดปลาสวยงาม แหล่งใหญ่แห่งหนึ่งในภูมิภาคเอเชียและอาจจะใหญ่ถึงระดับโลก โดยเฉพาะบริเวณตลาดจตุจักร ซึ่งมีทั้งการขายปลีกและขายส่ง โดยปกติแล้ว ในวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ตลาดนัดจตุจักรจะขายส่งพันธุ์ปลาสวยงาม ซึ่งเพิ่มขึ้นจากแต่ก่อนซึ่งมีเพียงวันจันทร์และวันพฤหัสบดีที่จะเป็นขายส่ง ส่วนกรณีการขายปลีกจะมีในวันเสาร์และอาทิตย์ ตลาดที่เป็นคู่แข่งและคู่แข่งด้านปลาสวยงามของประเทศไทยคือ ตลาดในประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ นอกจากนี้ยังมีตลาดปลาสวยงามแหล่งใหญ่ของโลกอีกหลายแห่ง เช่น ฮองกง ไต้หวัน ญี่ปุ่น เยอรมัน สหภาพยุโรป และสหรัฐอเมริกา

กลุ่มปลาสวยงามที่นิยมค้าขายกันในห้องตลาดทั่วโลกมีประมาณ 15 กลุ่ม โดยกลุ่มที่นิยมในประเทศไทย ได้แก่ กลุ่มกระเบน กลุ่มปลาตะเพียน ปลาสร้อย ปลาชีว ซึ่งมีจำนวนมากมาย กลุ่มปลาหมอ ปลาปล้องอ้อย เป็นปลาพื้นเมืองของไทยที่ส่งออกจำนวนมาก กลุ่มปลาหนัง catfishes มีบางส่วน กลุ่มปลาเสือ ปลาเสือพ่นน้ำ ปลาเสือดอ กลุ่มปลากะพง กลุ่มปลากัด และกลุ่มปลาปักเป้า ปลาปักเป้า และอื่นๆ ปะปนกันไป กลุ่มปลาสวยงามที่นิยมค้าขายกันในห้องตลาดทั่วโลกมีประมาณ 15 กลุ่ม ดังนี้

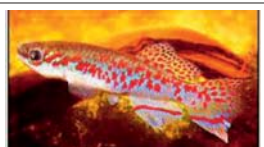

 stingrays	
 arowana and allies	
 carps, barbs minnows	
 loaches	
 characoides (pacus, piranha, tetras)	
 catfishes	
 livebearers and killifishes	
 cichlids and allies	
 perches	
 rainbows	
 lungfishes	
 sturgeons paddlefish	
 bettas and gouramies	
 puffers	

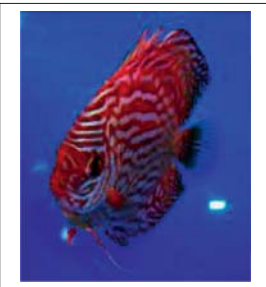

 อื่นๆ	
---	--

ในส่วนของสัตว์น้ำ โดยเฉพาะกลุ่มปลาต่างประเทศที่นิยมเพาะเลี้ยงและที่จับมาจากป่า ซึ่งประเทศไทยนำเข้าสัตว์น้ำเหล่านั้นมา เพื่อเป็นปลาสวยงามและบางส่วนนำเข้าเพื่อเป็นอาหาร

มีชนิดพันธุ์ใดบ้างที่ขายกันในตลาดสัตว์น้ำ ?

กลุ่มสัตว์น้ำและสัตว์ที่ขายในตลาดสัตว์น้ำของประเทศไทย

 paddlefish	
 pacus	
 characoides	
 killifishes	
 livebearers	

 lungfish	
 rainbows	
 catfishes	
 cichlids	
 knifefishes	
 characoides (กลุ่ม ออกลูกเป็นตัว) เช่น mosquitofish	
 stingrays	
 creyfish	

 American painted turtle ถึงแม้เต่าญี่ปุ่น จะไม่ใช่สัตว์น้ำแต่พบว่า มีขายอยู่ในตลาดสัตว์น้ำ สวนจตุจักรมากมาย	
--	---

กลุ่มสัตว์น้ำที่นำเข้ามาในประเทศไทยเพื่อเลี้ยง
สวยงามหลายชนิด มักถูกตั้งชื่อมาจากญี่ปุ่นแต่จริงๆ
ไม่ได้มาจากญี่ปุ่นเลย เช่น ปูญี่ปุ่นเป็นปูชนิดหนึ่งทางใต้
ของประเทศไทย เต่าญี่ปุ่นมีถิ่นกำเนิดจากอเมริกาเหนือ
กุ้งญี่ปุ่น creyfish มาจากออสเตรเลียชนิดหนึ่ง และมา
จากอเมริกาชนิดหนึ่ง

ในบรรดาสัตว์น้ำที่นำเข้าทั้งหมดมี 20 ชนิด ที่
สามารถเพาะเลี้ยงในประเทศไทยได้ และถือว่าเป็นชนิด
พันธุ์ต่างถิ่นในประเทศไทย ได้แก่

กลุ่ม common carp (ปลาคาร์ปทั่วไป) เช่น
ปลาคาร์ป ปลาไน

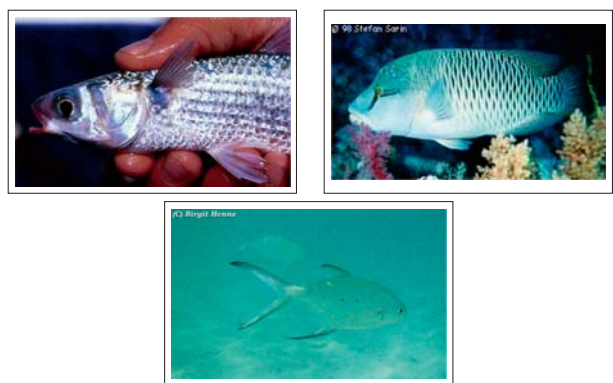
กลุ่ม indian and chinese major carp มักพบ
5 ชนิด เช่น ปลายี่สกเทศ

 indian major carps	
	
 chinese major carp	
	

<p>🦋 กลุ่ม tilapines พบ 3 ชนิด เช่น ปลาหมอออกแดง ปลาหมอเทศ</p>	
<p>🦋 กลุ่ม african walking catfish เช่น ปลาตุกรัสเซีย ซึ่งมีถิ่นกำเนิดมาจากแอฟริกา ปลากรดอเมริกัน</p>	
<p>🦋 กลุ่ม channel catfish</p>	
<p>🦋 กลุ่ม livebearers พบ 3 ชนิด เช่น ปลาหางนกยูง</p>	
<p>🦋 กลุ่ม turtles (เต่า) พบ 2 ชนิด</p>	
<p>🦋 กลุ่ม artemias ซึ่งสามารถแพร่พันธุ์ในแหล่งน้ำที่ผู้คนได้สร้างขึ้น แต่ไม่สามารถแพร่พันธุ์ในแหล่งน้ำธรรมชาติ</p>	
<p>🦋 vannamai shrimp (กุ้งขาว) ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเป็นชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกราน</p>	

<p>🦋 กลุ่ม creyfishes พบ 2 ชนิด</p>	
<p>🦋 rainbow trout</p>	
<p>🦋 hallotis diversicolor</p>	
<p>🦋 USA bullfrog</p>	

ชนิดพันธุ์สัตว์น้ำบางชนิดพบในเมืองไทย แต่มีน้อยและหายาก จึงมีการนำเข้าลูกพันธุ์หรือพ่อพันธุ์จากไต้หวัน เช่น ปลากระบอก ซึ่งบริษัท ซีพี นำเข้ามาทดลองเลี้ยง คนไทยเรียกปลาเหล่านี้ว่า ปลาเนื้ออ่อนหรือปลาแรดลม เป็นปลาหางแข็งพบได้ในทะเลทั่วไป ปลานโปเลียนเป็นปลาที่พบในแนวปะการังเป็นปลาหายากในประเทศไทย และประเทศไทยได้นำเข้ามาจากอินโดนีเซียเพื่อนำพักและขุนให้โต ปลาชนิดนี้เป็นชนิดพันธุ์ต่างถิ่นเนื่องจากเกิดสิ้นามิ ปี พ.ศ. 2547 ทำให้กระชังที่เลี้ยงปลาเหล่านี้บริเวณภูเก็ตตอนบนช่วงสะพานสารสินคว่า ปลาจึงหลุดออกสู่ธรรมชาติ แต่ปลาชนิดนี้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน้อย เพราะโดยปกติพบปลาชนิดนี้น้อยอยู่แล้วในธรรมชาติประเทศไทย

สัตว์น้ำต่างถิ่นทุกชนิดรุกรานหรือไม่ ?

ชนิดพันธุ์สัตว์น้ำต่างถิ่นที่สามารถแพร่พันธุ์ได้ในสิ่งแวดล้อมประเทศไทย บางชนิดมีแนวโน้มที่จะเป็นชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกราน เนื่องจากมีการแพร่พันธุ์อย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ชนิดพันธุ์สัตว์น้ำต่างถิ่นที่สามารถแพร่พันธุ์ได้ในสิ่งแวดล้อมประเทศไทย มีดังนี้

✎ common carp กลุ่มนี้ยังมีผลกระทบไม่ชัดเจน

✎ major carp 5 ชนิด กลุ่มนี้ยังมีผลกระทบไม่ชัดเจน

✎ tilapia 3 ชนิด มีชนิดเดียวที่พบว่าเป็นชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกราน คือ

✎ ปลาหมอเทศ *Oreochromis mossambicus*

✎ armour sucker catfishes หรือ ปลากดเกาะ พบว่ามีชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกรานประมาณ 2-3 ชนิด เช่น *Hypostomus plecostomus* เนื่องจากชนิดพันธุ์ต่างถิ่นเหล่านี้ ทนอยู่ได้ทั้งน้ำเสีย น้ำเน่า และยังคงพบในแหล่งต้นน้ำบริเวณห้วยขาแข้ง

✎ ปลาดุก บิ๊กอูย *Clarias gariepinus hybrid* ซึ่งเป็นพันธุ์ที่ผสมระหว่างปลาดุกอูยและปลาดุกรัสเซีย อาจเป็นชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกรานได้ เนื่องจากปลาดุกบิ๊กอูยจะไปแทนที่ชนิดพันธุ์อื่นๆ และอาจเกิดการปนเปื้อนทางพันธุกรรมแก่ปลาดุกดำน และปลาดุกอูยพันธุ์พื้นเมืองได้

✎ livbearers มี 3 ชนิด เช่น ปลาหางนกยูง ยังไม่แน่นอนว่าจะเป็นชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกราน แต่ในบางจุดพบว่า ปลาหางนกยูงไปแย่งอาหารของปลาเฉพาะถิ่นหรือพื้นเมืองขนาดเล็กบริเวณต้นน้ำลำธาร

✎ หอยเชอรี่ : apple snail, *Pomacea* spp. 2 ชนิด เป็นชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกราน

✎ กบบูลฟอว์ก : bullfrog หรือ American bullfrog) ยังไม่พบผลกระทบที่แน่นอนต่อชนิดพันธุ์กบพื้นเมืองอื่นๆ และยังไม่พบว่ากบบูลฟอว์กมีความสัมพันธ์กับชนิดพันธุ์อื่นแบบแข่งขัน

มีการนำเข้าสู่สัตว์น้ำต่างกันได้อย่างไร ?

วิธีการที่ชนิดพันธุ์สัตว์น้ำต่างถิ่นแพร่กระจายในประเทศไทยมี 3 แบบ คือ

✈ เป็นอุบัติเหตุที่ทำให้สัตว์เหล่านี้หลุดไปในแหล่งน้ำธรรมชาติ อาจเกิดจากการหนีโดยตรงหรือเกิดอุบัติเหตุระหว่างการขนส่ง

✈ การจงใจปล่อย ซึ่งแบ่งเป็น

✱ ปล่อยเอาบุญ เช่น ปลาตุ๊กบักกอย ซึ่งในขณะนี้คาดว่ามีการปล่อยไปถึง 1 พันล้านตัว เนื่องจากวัดแต่ละแห่งมักมีการขายปลาตุ๊กบักกอยให้คนปล่อยเพื่อทำบุญ ตลาดใหญ่ที่ขายสัตว์สำหรับปล่อยเอาบุญเหล่านี้อยู่บริเวณท่าวาสุกรี

✱ เลี้ยงจนโตแล้วเบียดปล่อยลงในแหล่งน้ำธรรมชาติ

✱ หลีกเลี้ยงปัญหาทางกฎหมาย เช่น เรือประมงนำจระเข้จากนิวกินี และอินโดนีเซีย ใส่กระสอบเข้ามา เมื่อตำรวจน้ำเข้าตรวจ เรือประมงจึงทิ้งจระเข้ลงน้ำ แต่ปัจจุบันได้ถูกจับคืนเกือบหมด นอกจากนี้ กรณีนี้ยังเกิดกับลิงอุรังอุตังอีกด้วย

✈ กรมประมงปล่อยสัตว์น้ำเศรษฐกิจลงในแหล่งน้ำ เพื่อเพิ่มจำนวนสัตว์น้ำเหล่านั้น ซึ่งมาจากเจตนาดีแต่บางครั้งอาจเกิดผลกระทบได้

สัตว์น้ำในกลุ่มที่หลุดหรือหนีและพบได้บ่อยๆ คือ arapaima (หรือปลาช่อนอเมริกา)

aligator gars

African lungfish

Japanese eel

pacu เลี้ยงในกระชัง แล้วหลุดออกมา

piranha, caimans, Bullfrog

chinese softshell turtle

American painted turtle (เต่าญี่ปุ่น)

ชนิดพันธุ์ที่พบว่ามีการหลุดออกมาใหม่ในธรรมชาติได้แก่

flowerhorn ปลาหมอสีผสมทั้งตัวที่มีสีผสมและตัวที่เป็นพันธุ์พ่อพันธุ์แม่ ซึ่งพบอยู่บริเวณปากแม่น้ำแคว บางปู

black arowana ซึ่งมีถิ่นกำเนิดอยู่ในอเมริกาใต้ พบที่บึงบอระเพ็ด ช่วงต้นปี พ.ศ. 2549

redtail catfish มีถิ่นกำเนิดในลุ่มน้ำอเมซอน

tiger shovelnose (ปลากดยักษ์ลายเสือ) ซึ่งพบบริเวณบึงบอระเพ็ด

Ocellaris cichlid พบในอ่างเก็บน้ำหลายแหล่ง เช่น ราชบุรี เพชรบุรี เขื่อนเพชร ชนิดพันธุ์นี้พบว่ามี การสร้างประชากรแล้วเพราะออกแพร่พันธุ์

สัตว์น้ำต่างถิ่นมีผลกระทบอะไรบ้าง ?

ผลกระทบที่เกิดจากชนิดพันธุ์สัตว์น้ำต่างถิ่นแบ่งเป็น

➤ ประโยชน์ที่ได้จากสัตว์น้ำชนิดพันธุ์ต่างถิ่น ได้แก่ การปล่อยชนิดพันธุ์ปลาต่างถิ่นเพื่อใช้ประโยชน์ในด้านเป็นอาหารให้แก่แหล่งน้ำต่างๆ การนำเข้าชนิดพันธุ์ปลาต่างถิ่นเพื่อความสวยงาม และประโยชน์ในเรื่องสาธารณสุข เช่น การปล่อยปลากินยุงเพื่อควบคุมปริมาณลูกน้ำ

➤ ผลกระทบที่เกิดจากชนิดพันธุ์สัตว์น้ำต่างถิ่นในด้านลบถ้าชนิดพันธุ์ต่างถิ่นเหล่านั้นเป็นชนิดพันธุ์รุกราน ซึ่งมีกรณีต่างๆ ดังนี้

- * ถ้าชนิดพันธุ์ต่างถิ่นนั้นมีลักษณะเป็นผู้ล่า (ตัวทำ: predatory) ทำลายสัตว์พื้นเมืองที่มีอยู่
- * ชนิดพันธุ์สัตว์น้ำต่างถิ่นมีลักษณะการดำรงชีวิตในแบบแข่งขัน (competition) กับชนิดพันธุ์พื้นเมือง เช่น แย่งที่อยู่อาศัย อาหาร หรือเบียดบังพันธุ์ปลาพื้นเมือง

* ชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่นำเอาโรคและปรสิตเข้ามา ซึ่งเป็นโรคหรือปรสิตที่ปลาหรือสัตว์พื้นเมืองไม่มีภูมิคุ้มกัน ทำให้เกิดการระบาด และทำความสูญเสียแก่สัตว์น้ำตามธรรมชาติและสัตว์น้ำที่เพาะเลี้ยง

* ชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่ทำลายถิ่นอาศัย เช่น การทำลายพันธุ์พืชเดิม เช่น ในกรณีหอยเชอร์รี่ที่ทำลายพันธุ์พืชทำให้สังคมพืชเปลี่ยนแปลงและส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ

* ชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่เป็นศัตรูทางการเกษตรและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เช่น หอยเชอร์รี่เป็นศัตรูในนาข้าว ทำให้เกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจ

* ชนิดพันธุ์สัตว์น้ำต่างถิ่นจะทำให้เกิดการปนเปื้อนทางพันธุกรรมของสัตว์น้ำอื่นๆ

ลักษณะผลกระทบของสิ่งมีชีวิตชนิดพันธุ์สัตว์น้ำต่างถิ่นที่มีต่อความหลากหลายทางชีวภาพในเมืองไทย แบ่งได้เป็น 2 กรณี คือ

➤ กลุ่มที่ส่งผลกระทบอย่างไม่ชัดเจนเนื่องจากขาดงานวิจัยและบางชนิดพันธุ์ไม่ส่งผลกระทบรุกรานต่อความหลากหลายทางชีวภาพในแหล่งน้ำสภาพปกติ แต่เมื่อแหล่งน้ำนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น ทำเขื่อน หรือ

มีปัจจัยอื่นๆ มาสนับสนุน อาจทำให้สัตว์น้ำนั้นกลายเป็นชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกรานได้ และทำให้การกลับคืนสภาพเดิมเป็นไปได้ช้า หรือเป็นไปได้ไม่ได้

➤ กลุ่มที่ส่งผลกระทบอย่างชัดเจน กลุ่มนี้ประเทศไทยยังขาดการติดตามระยะยาว ซึ่งมีลักษณะการเกิดผลกระทบดังนี้

- * ชนิดพันธุ์นั้นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมพืชในพื้นที่ชุ่มน้ำ เช่น หอยเชอร์รี่
- * ชนิดพันธุ์ต่างถิ่นรุกรานชนิดพันธุ์ที่อ่อนไหวและเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ หรือรุกรานถิ่นที่อยู่อาศัย ได้แก่ (ทุกชนิดพันธุ์ 5 ชนิดรุกรานข้างต้น)
- * ทำให้เกิดการปนเปื้อนทางพันธุกรรมในกลุ่มชนิดพันธุ์พื้นเมือง ได้แก่ ปลาอุกบักอูย
- * ก่อให้เกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจโดยเกิดการสูญเสียโดยตรง และสูญเสียจากการใช้งบประมาณในการกำจัด

มีกฎหมายใดควบคุมสัตว์น้ำต่างถิ่น ?

กฎระเบียบที่ใช้ควบคุมชนิดพันธุ์สัตว์น้ำต่างถิ่นในประเทศไทย

พระราชบัญญัติประมง

➤ ปัจจุบันมีกฎหมายห้ามนำเข้าปลา piranhas และปลา sucker catfish เข้ามาจากต่างประเทศ สำหรับปลา piranhas คาดว่าห้ามนำเข้าเพราะเป็นอันตรายต่อสวัสดิภาพของคน ส่วนปลา sucker catfish ห้ามนำเข้าเพราะมีปริมาณมากแล้ว

➤ มีกฎหมายควบคุมการนำเข้าส่งออกสัตว์น้ำทุกชนิดทั้งเพื่อการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์ และเพื่อป้องกันการนำสัตว์ต่างถิ่นเข้ามาในประเทศ

ขณะนี้กรมประมงมีการจัดตั้งคณะกรรมการระดับสถาบันทางด้านความปลอดภัยทางชีวภาพทางประมง เพื่อควบคุมชนิดพันธุ์ปลาต่างถิ่นที่นำเข้า ซึ่งเมื่อเร็วๆ นี้ ได้สั่งห้ามการนำเข้าตระกูลปลาคัง ปลาเทราท์ จากออสเตรเลีย ซึ่งมีวัตถุประสงค์การนำเข้าเพื่อการเพาะเลี้ยง เนื่องจากเมื่อศึกษาทางชีววิทยาพบว่าปลาคังนี้ปรับตัวได้ดี และกินเนื้อ ถึงแม้ว่าการนำเข้าจะกระทำเพื่อวัตถุประสงค์ใช้เป็นอาหาร แต่คณะกรรมการเห็นว่าปลาสำหรับใช้เป็น

อาหารในประเทศไทยมีมากแล้ว การขออนุญาตนำเข้ามี
เกิดขึ้นเสมอและถ้าไม่แน่ใจ คณะกรรมการจะห้ามการ
นำเข้าไว้ก่อน ยกเว้นกรณีสัตว์น้ำบางชนิดที่ทราบว่าจะ
ปล่อยลงในแหล่งน้ำธรรมชาติไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้
และตายในที่สุด แต่เป็นสัตว์น้ำสวยงาม มีคุณค่าทาง
เศรษฐกิจ จะอนุญาตให้นำเข้าเพื่อไม่ให้เป็นการขัดต่อกร
ค้ามากเกินไป

พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ และพระราช
บัญญัติคุ้มครองสัตว์ป่า มีหลักการที่เกี่ยวข้องกับการ
นำเข้าชนิดพันธุ์ต่างถิ่น คือ ห้ามนำสัตว์น้ำ หรือสัตว์
บกเข้าไปในเขตพื้นที่อนุรักษ์

คำสั่งรัฐมนตรีกระทรวงพาณิชย์ มีการกำจัดการ
นำเข้าสัตว์น้ำทุกชนิดเข้าในประเทศไทย

มีหลายกรณีที่สัตว์น้ำต่างกันรุกรานพันธุ์พื้นเมือง ?

กรณีศึกษาเกี่ยวกับชนิดพันธุ์สัตว์น้ำต่างถิ่นที่ก่อให้เกิด
ผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ ได้แก่

ปลากะพงขาวจากลุ่มแม่น้ำไนล์ ถูกนำเข้าไป
ในทะเลสาบวิกตอเรีย ทวีปแอฟริกา ทำให้ปลาในตระกูล
ปลานิลและปลาหมอเทศสูญพันธุ์ โดยในปี ค.ศ. 1969
เริ่มมีการปล่อยปลากะพงขาวลงในทะเลสาบวิกตอเรีย
พบว่ามวลชีวภาพ (biomass) และจำนวนชนิดสัตว์น้ำ
เฉพาะถิ่น เช่น ปลาหมอสีมากเกือบครึ่งหนึ่งของจำนวน
ชนิดพันธุ์ทั้งหมดในทะเลสาบ ส่วนปลากะพงขาวมีจำนวน
น้อยมาก หลังจากนั้นประมาณ 20 ปี ประชากรเกือบครึ่ง
หนึ่งของทะเลสาบวิกตอเรียเป็นปลากะพงขาว ส่วนปลา
เฉพาะถิ่นเหลือจำนวนน้อยมากและใกล้สูญพันธุ์ นอกจากนี้
ยังพบว่าชนิดพันธุ์อื่นๆ ลดลงด้วย ผลกระทบทางอ้อม
ที่ตามมาคือ ป่าไม้ที่อยู่บริเวณรอบๆ ทะเลสาบหายไป
เนื่องจากชาวบ้านที่จับปลากะพงขาวจะต้องนำปลาเหล่านี้
ไปรมควัน เพราะปลากะพงขาวตัวใหญ่ไม่สามารถตากแดด

ทำแห้งเพื่อการถนอมอาหารได้ แต่เดิมนั้นทะเลสาบมีปลา
ขนาดเล็กและปลาหมอสี การถนอมอาหารของชาวประมง
ใช้วิธีการตากแดดไม่จำเป็นต้องใช้ไม้ในการรมควัน

ประเทศนิวซีแลนด์ นำปลาเทราท์และแซลมอน
เข้าประเทศ ทำให้ปลาเกล็ดของนิวซีแลนด์สูญพันธุ์ไป
จากโลก

ประเทศออสเตรเลีย นำเข้าปลาคาร์ปและ
ปลาจีนทั้งหลาย ทำให้มีผลกระทบต่อน้ำและส่งผลไป
ถึงสัตว์น้ำท้องถิ่นหลายชนิด

ในทะเลสาบ Lanao ของประเทศฟิลิปปินส์
นำปลานิลและปลาบู่ ซึ่งเป็นปลาท้องถิ่นของประเทศ แต่
ไม่ใช่ปลาในพื้นที่ทะเลสาบ Lanao ไปเลี้ยงในทะเลสาบ
ทำให้ปลาในตระกูลปลาตะเพียนที่เป็นชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่น
สูญพันธุ์ไป ซึ่งปลาตะเพียนชนิดนี้อยู่ในบัญชีชนิดพันธุ์ที่
เสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ (Red list) ของ IUCN

ประเทศสหรัฐอเมริกา มีการเข้ามาของ
sea lamprey (ตระกูลปลาปากกลม) โดยปลาชนิดนี้
เกาะติดเรือเข้ามาในทะเลสาบ และไปดูดกินเลือดปลา
น้ำจืด ทำให้หลายชนิดสูญพันธุ์ไป นอกจากนี้ปลาช่อน
ปลาชะโด ปลาตุ๊กตุ๊ก รวมถึงปลาสิงโต ได้เข้าไปในอเมริกา
เมื่อมีการปล่อยลงสู่แหล่งธรรมชาติ ทำให้ชนิดพันธุ์ต่างถิ่น
เหล่านี้ไปรุกรานชนิดพันธุ์พื้นเมืองในสหรัฐอเมริกา

กรณีศึกษาการกำจัดชนิดพันธุ์ต่างถิ่นในประเทศ
อเมริกา ซึ่งมีการแพร่กระจายของปลาเทราท์ ประเทศสหรัฐ
อเมริกาได้พยายามนำปลาเทราท์ออกจากแหล่งน้ำ โดยข้อด
ด้วยกระแสไฟแล้วเลือกเอาปลาเทราท์ออก หลังจากนั้น
ประมาณ 3-4 ปี แมลงน้ำมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และนก
กลับมาจำนวนมากขึ้น พันธุ์พืชติดลูกผลมากขึ้น เนื่องจาก
แมลงและนกเข้ามาช่วย ปัจจุบันบริเวณนั้นเป็นแหล่งดูนก
แต่การแก้ปัญหาเหล่านี้ใช้งบประมาณและระยะเวลา

ประเทศไทยมีกรณีของหอยเชอรี่ โดยหอยเชอรี่
จะไปเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมและทำให้ความหลากหลายของ
ชนิดพันธุ์อื่นๆ ลดลง นอกจากนี้ยังมีการดำรงชีวิตที่มี
ลักษณะแข่งขันกัน (competition) กับหอยโข่งพันธุ์
พื้นเมือง ทำให้ประชากรหอยโข่งลดลง และมีการพยายาม
นำหอยเชอรี่ไปทำอาหารแต่พบว่ารสชาติของหอยเชอรี่
เลวกว่าหอยโข่งมาก ทำให้เสียผลประโยชน์ทางด้าน

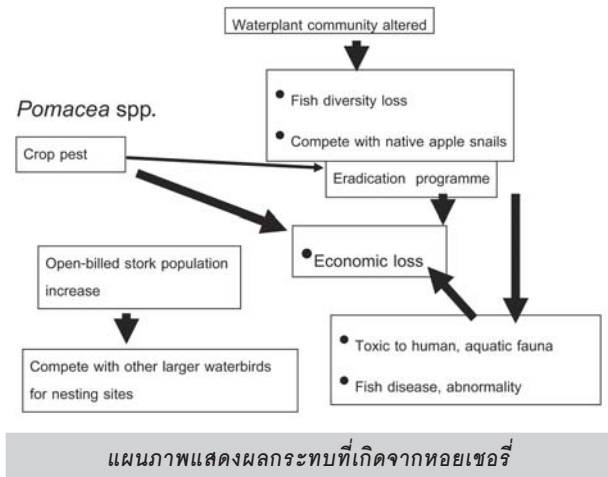
เศรษฐกิจ นอกจากนี้หอยเชอรี่ยังเป็นศัตรูทางด้านการเกษตร และเกษตรกรต้องใช้สารกำจัดศัตรูพืช เช่น endosulfate (แอนโดซัลเฟน) ซึ่งเป็นพิษต่อมนุษย์ สัตว์น้ำ เช่น ทำให้เกิดความพิการในปลาซึ่งพบเกิดขึ้นแล้วในบริเวณแม่น้ำสะแกกรัง อีกทั้งยังเพิ่มต้นทุนในการทำการเกษตร นอกจากนี้ยังมีผลกระทบด้านอื่นๆ เช่น เมื่อประชากรหอยเชอรี่มากขึ้น ทำให้ปริมาณนกปากห่างมากขึ้น และนกปากห่างจะไม่เดินทางกลับบังคลาเทศ ทำให้ระบาดต่อไปถึงกัมพูชา ผลกระทบของการเพิ่มจำนวนนกปากห่างจะทำให้ไปแย่งที่ทำรังของนกกระสา นกกระทุง หรือนกน้ำขนาดใหญ่ ดังนั้น ประชากรของนกน้ำขนาดใหญ่ลดลง ซึ่งเห็นผลกระทบอย่างชัดเจนในกัมพูชา สำหรับในประเทศไทยไม่เห็นผลชัดเจน เนื่องจากนกน้ำขนาดใหญ่ส่วนใหญ่เกือบสูญพันธุ์หมดแล้ว เนื่องจากถูกคนยิง

ความเห็นและข้อเสนอแนะ

พื้นที่ล่อแหลมที่ไม่ควรปล่อยชนิดพันธุ์ต่างถิ่น ได้แก่

- ✈ พื้นที่ชุ่มน้ำต่างๆ เช่น บึงบอระเพ็ด หนองหาน หนองน้ำต่างๆ ในอีสาน
- ✈ บริเวณต้นน้ำลำธาร หรือลำธารที่สูง เนื่องจากบริเวณเหล่านี้มีชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่นมาก

- ✈ บริเวณปากแม่น้ำ ซึ่งมีชนิดพันธุ์สัตว์น้ำเศรษฐกิจจำนวนมาก
- ✈ แม่น้ำขนาดใหญ่ เช่นแม่น้ำโขง จะทำให้เกิดการรุกรานไปยังเพื่อนบ้าน
- ✈ พื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะสูง เช่น ถ้ำ พรุ เพราะโอกาสจะมีชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่นสูง ในกรณีพื้นที่พรุโต๊ะแดง พบว่ามีการปล่อยปลาตุ๊กตักอู๋ ถ้าปลาตุ๊กตักอู๋มีชีวิตรอดจะไปรุกรานปลาตุ๊กตากรำพันของพรุ
- มีบางพื้นที่เช่นกันที่สามารถปล่อยชนิดพันธุ์ต่างถิ่นได้ โดยไม่ทำให้เกิดปัญหาชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกราน เช่น อ่างเก็บน้ำที่แยกออกจากแหล่งน้ำสำคัญ หรือแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นเพื่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำโดยตรง